

УДК 351:341.333.25 346

РОЛЬ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ТА РУМУНІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Савюк М.Ф., к. ю. н.,
докторант

Науково-дослідний інститут публічного права

У статті розкрито роль норм адміністративного права України та Румунії у забезпеченні транскордонного співробітництва України та Румунії. Норми адміністративного права регулюють адміністративні дії публічної адміністрації України та Румунії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами й органами державної влади, які перебувають під юрисдикцією обох країн. Крім того, за допомогою норм адміністративного права укладаються та виконуються міжнародні й адміністративні договори, здійснюється виконавча і розпорядча діяльність з метою забезпечення транскордонного співробітництва України та Румунії.

Ключові слова: адміністративні дії, добросусідські відносини, норми адміністративного права, публічна адміністрація, органи державної влади, територіальні громади, транскордонне співробітництво.

В статье раскрыта роль норм административного права Украины и Румынии в обеспечении трансграничного сотрудничества Украины и Румынии. Нормы административного права регулируют административные действия публичной администрации Украины и Румынии, направленные на усиление и углубление добрососедских отношений между территориальными сообществами и органами государственной власти, находящимися под юрисдикцией обеих стран. Кроме того, с помощью норм административного права заключаются и выполняются международные и административные договоры, осуществляется исполнительная и распорядительная деятельность с целью обеспечения трансграничного сотрудничества Украины и Румынии.

Ключевые слова: административные действия, добрососедские отношения, нормы административного права, публичная администрация, территориальные громады, трансграничное сотрудничество.

Saviuk M.F. THE ROLE OF THE ADMINISTRATIVE LAW OF UKRAINE AND ROMANIA IN SUPPLY OF TRANSBOUNDARY COOPERATION

The article reveals the role of the norms of administrative law of Ukraine and Romania in ensuring cross-border cooperation between Ukraine and Romania. The norms of administrative law govern the administrative actions of the public administration of Ukraine and Romania. These administrative actions are aimed at strengthening and deepening good-neighborly relations between territorial communities and state authorities under the jurisdiction of both countries. In addition, with the help of the norms of administrative law, international and administrative agreements are concluded and executed, executive and regulatory activities are carried out in order to ensure cross-border cooperation between Ukraine and Romania.

Key words: administrative actions, cross-border cooperation, good neighborly relations, norms of administrative law, public administration, territorial communities, state authorities.

Актуальність. Український народ однозначно взяв курс на членство у Європейському Союзі (далі – ЄС). Реалізація положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, вимагає по-новому поглянути на проблему транскордонного співробітництва, адже розвиток міжрегіонального співробітництва західних областей України є однією з характерних рис інтеграційних і субінтеграційних процесів у Європі та в Україні. Позитивний ефект від розширення ЄС визначається рівнем і динамікою розвитку як української економіки загалом, так і регіонів, їх здатністю адаптуватися до змін на міжнародних ринках [1].

Стимулювання транскордонного співробітництва України з країнами-учасницями ЄС і протидія правопорушенням у цій сфері здійснюється нормами майже усіх галузей національного права. Провідну роль серед них виконують норми адміністративного пра-

ва, адже на їх основі забезпечується митний і прикордонний режими, підписуються договори про співпрацю, укладаються адміністративні угоди тощо. Як вже було зазначено вище, транскордонне співробітництво України та країн-учасниць ЄС має як позитивні, так і негативні сторони. Серед останніх насамперед потрібно відзначити проблему контрабанди та нелегальної міграції. Загалом ступінь довіри громадян, як засвідчують результати соціологічних досліджень, загальна довіра громадян до державного апарату складає дещо більше 11% [2]. Це сталося через різні причини: високі сподівання після Революції Гідності на органи державної влади, що ті без напруженої праці громадян забезпечать високі стандарти життя та подолають політичні суперечності всередині демократичної прозахідної коаліції, через які провалено багато реформ. Як наслідок, у різних сферах суспільного життя, у т. ч. транскордонного співробітництва, накопичуються системні виклики.

Все це вимагає по-новому поглянути на роль норм адміністративного права України та Румунії в системі забезпечення транскордонного співробітництва.

Огляд останніх досліджень. До окремих аспектів адміністративно-правового забезпечення транскордонного співробітництва України та Румунії звертали свої наукові пошуки вчені І. Бабець, І. Бабинець, А. Баян, В. Галуцько, П. Діхтєвський, В. Комірна, Л. Корольчук, О. Кривцова, О. Кузьменко, С. Кулина, А. Куліков, О. Кушніренко, М. Лізанець, О. Лукаш, Г. Повх, М. Рібіс, Н. Ротар, Є. Рябінін, С. Стеценко, Р. Федан, Д. Філеп, Г. Чубай-Федоренко, Ю. Шолох, С.-S. Săraaru та ін. Проте безпосередньо предметом їх аналізу ця тема не була, вони свої наукові пошуки зосереджували на більш загальних, спеціальних чи суміжних викликах.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, чинного національного законодавства України та Румунії розкрити роль норм адміністративного права України та Румунії в системі забезпечення транскордонного співробітництва.

Виклад основних положень. Основними завданнями норм адміністративного права України є: 1) забезпечення публічних суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів невідомих фізичних і юридичних осіб; 2) забезпечення нормального функціонування публічних інститутів держави і суспільства; 3) приведення стандартів адміністративно-правового регулювання України до вимог «*acquis communautaire*» правової системи ЄС; 4) забезпечення розвитку засад громадянського суспільства в Україні як мети та засобу функціонування всієї державно-правової дійсності; 5) розвиток конституційно-правових засад із надання адміністративних послуг; 6) розвиток адміністративно-правових засад із запобігання та протидії корупції; 7) забезпечення попередження (профілактики) правопорушень засобами адміністративного права; 8) сприяння фізичним і юридичним особам у публічному забезпеченні безпечними продуктами харчування, якісними промисловими товарами та послугами; 9) створення належних умов для організації та функціонування органів виконавчої влади і місцевого самоврядування [3].

Норми адміністративного права Румунії регулюють: організацію та функціонування органів публічної адміністрації; відносини між органами публічної адміністрації та юридичними і фізичними особами; права й обов'язки державних службовців; правовий режим публічної власності; відповідальність органів публічної адміністрації: питання адміністративної відповідальності фізичних і юридичних осіб; здійснення адміністративного контролю; питання адміністративного процесу; принципи та порядок діяльності органів публічної адміністрації [4].

Увага норм адміністративного права до розвитку прикордонних регіонів пояснюється їх інфраструктурним навантаженням у системі міжнародних економічних зв'язків, що охоплює реалізацію контрольних, бар'єрних, контактних і розподільних функцій. З огляду

на це тенденції світового розвитку в найбільш конкретизованому вигляді позначаються на специфіці господарювання прикордонних територій, зокрема: такі регіони законодавчо забезпечують транскордонний рух товарів в умовах лібералізації торгівлі; виконують контактні, а також бар'єрні функції під тиском динамічно зростаючого транскордонного руху населення у формах міжнародної міграції трудових ресурсів, туризму, ділових та освітніх поїздок, що є проявом глобалізації світових міжгосподарських відносин [5].

Згідно зі ст. 2 Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або органами влади (Мадрид, 21 травня 1980 р.) транскордонне співробітництво – це будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або органами влади, які перебувають під юрисдикцією двох або декількох Договірних Сторін, і на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей. Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних общин або органів влади, визначеної внутрішнім законодавством. Межі та характер такої компетенції цією Конвенцією не змінюються. Визначено, що кожна Договірна Сторона прагне усунути будь-які юридичні, адміністративні або технічні труднощі, які можуть затримати розвиток і безперешкодне здійснення транскордонного співробітництва, та за необхідності проводить консультації з іншою або іншими зацікавленими Договірними Сторонами (ст. 4 Конвенції) [6].

Сьогодні провідним нормативним актом у сфері транскордонного та міжрегіонального співробітництва є Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, у якій ця категорія згадується 35 разів. Зокрема, сторони взяли на себе зобов'язання підтримувати транскордонне та міжрегіональне співробітництво, забезпечувати співробітництво та координацію між усіма відповідними органами й агентствами на їхніх територіях з метою сприяння транзитним перевезенням і транскордонному співробітництву; не застосовувати та не підтримувати будь-які заходи, які обмежують транскордонне надання електронних комунікаційних послуг; підтримувати діалог із питань регулювання електронної торгівлі, що включає, *inter alia*, питання визнання сертифікатів електронних підписів, виданих населенню, та сприяти розвитку послуг транскордонної сертифікації. Також сторони створюють підкомітет із питань митного співробітництва, однією з функцій якого є транскордонне митне співробітництво й управління, а також взаємна адміністративна допомога в митних справах. Визначено, що «транскордонне надання послуг» означає надання послуг, вагомим елементом транскордонного співробітництва є забезпечення транскордонного телебачення [7].

Окрема глава (27) аналізованої Конвенції присвячена транскордонному та регіональному співробітництву, згідно з якою сторони

сприяють взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерству, з особливим наголосом на розвитку відсталих територій і на територіальному співробітництві, створюючи канали зв'язку й активізуючи обмін інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства. Сторони підтримують і посилюють залучення місцевих і регіональних органів влади до транскордонного та регіонального співробітництва та відповідних управлінських структур з метою посилення співробітництва шляхом створення сприятливої законодавчої бази, підтримки та нарощування потенціалу розвитку, а також забезпечення зміцнення транскордонних і регіональних економічних зв'язків і ділового партнерства. Сторони зміцнюють і заохочують розвиток таких складових частин транскордонного та регіонального співробітництва, як, *inter alia*, транспорт, енергетика, комунікаційні мережі, культура, освіта, туризм, охорона здоров'я та інших сфер, охоплених цією Угодою, які містять елементи транскордонного та регіонального співробітництва. Сторони, зокрема, сприяють розвитку транскордонного співробітництва щодо модернізації, забезпечення обладнанням і координації роботи служб надання допомоги за умов надзвичайних ситуацій [7].

Крім того, важливими адміністративними актами в аналізованій сфері є Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 01 грудня 2010 р. № 1088 [15], Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 р. № 385, а також численні угоди про транскордонне співробітництво, підписані між Україною та державами-сусідами [8].

Що стосується теорії адміністративно-правового забезпечення, то цікавими в цій сфері є напрацювання А. Іванищука, присвячені загалом судовій гілці влади. Він вважає, що адміністративно-правове забезпечення судової гілки влади – це цілеспрямований нормативно-організаційний вплив норм адміністративного права, які розвивають та уточнюють конституційні норми, що визначають теоретико-правові засади функціонування судової гілки влади з метою створення належних умов для забезпечення суддями прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, публічного інтересу держави й суспільства загалом. Змістом адміністративно-правового забезпечення судової гілки влади є система норм адміністративного права, основоположні засади (концепції, доктрини та принципи правового регулювання), адміністративно-правові відносини й адміністративний інструментарій (форми і методи адміністративної діяльності й адміністративні процедури), які в сукупності формують комплексний інститут адміністративного права,

що наповнений численними вертикальними й горизонтальними зв'язками та поєднує однорідні суспільні відносини [9].

Основними суб'єктами транскордонного співробітництва є органи місцевого самоврядування, місцеві органи виконавчої влади, громадські організації та представники центральних органів виконавчої влади на місцях.

Згідно з Конституцією України в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування. Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ і міст, є районні й обласні ради. Сільські, селищні, міські ради можуть дозволяти за ініціативою жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна. Обласні та районні ради затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідних областей і районів та контролюють їх виконання; затверджують районні й обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проектів і з коштів, залучених на договірних засадах із місцевих бюджетів для реалізації спільних соціально-економічних і культурних програм, контролюють їх виконання; вирішують інші питання, віднесені законом до їхньої компетенції [10].

Зазначені конституційні норми уточнені в Законі України від 21 травня 1997 р. № 280, згідно з яким місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні й обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст. Органи місцевого самоврядування та їх асоціації можуть входити до відповідних міжнародних асоціацій, інших добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування; до повноважень органів місцевого самоврядування в галузі зовнішньоекономічної діяльності, зокрема, належить укладення і забезпечення виконання у встановленому законодавством порядку договорів з іноземними партнерами на придбанні та реалізацію продукції, виконання робіт і надання послуг; сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території, незалежно від форм власності; сприяння у створенні на основі законодавства спільних з іноземними партнерами підприємств виробничої та соціальної інфраструктури та інших об'єктів; залучення іноземних

інвестицій для створення робочих місць; організація та контроль прикордонної і прибережної території в межах наданих повноважень реалізації міжнародних зобов'язань України [11].

У свою чергу, транскордонне співробітництво на місцях здійснюють і місцеві органи виконавчої влади. Відповідно до Закону України від 09 квітня 1999 р. № 586-XIV «Про місцеві державні адміністрації» місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади. Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою. Зокрема, до повноважень у галузі міжнародних і зовнішньоекономічних відносин належать: виконання зобов'язань за міжнародними договорами України на відповідній території; сприяння розвитку міжнародного співробітництва в галузі економіки, захисту прав людини, боротьби з тероризмом, екологічної безпеки, охорони здоров'я, науки, освіти, культури, туризму, фізкультури і спорту; укладання договорів з іноземними партнерами про співробітництво в межах компетенції, визначеної законодавством; сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на її території, незалежно від форм власності; сприяння розвитку експортної бази і збільшенню виробництва продукції на експорт; організація прикордонної і прибережної торгівлі; сприяння діяльності митних органів і прикордонних служб, створення умов для їх належного функціонування; внесення пропозицій щодо залучення іноземних інвестицій для розвитку економічного потенціалу відповідної території [12].

Вагомий внесок у транскордонне співробітництво належить громадським організаціям, наприклад, Ужгородському Інституту транскордонного співробітництва. У ході реалізації проекту політичні рекомендації, зокрема в частині раціонального використання фінансових, інформаційних і людських ресурсів у процесі транскордонної співпраці, вже пройшли належну практичну апробацію [13].

Провідне загальнодержавне і в деяких аспектах транскордонне значення мають Державна прикордонна служба та Державна митна служба України. Вони безпосередньо забезпечують прозоре, сприятливе, комфортне переміщення людей і товарів відповідно до законів України, міжнародних угод та особливостей міжрегіональних угод між прикордонними західними областями України та країнами-сусідами із ЄС.

Прикладом зазначеного є міжнародний Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Генеральним інспектором Прикордонної поліції Міністерства внутрішніх справ Румунії про порядок обміну статистичною й аналітичною інформацією про обстановку на державних кордонах України та Румунії від 31 травня 2016 р. Українські прикордонники та румунська прикордонна поліція здійснюють обмін статистичною

й аналітичною інформацією про обстановку на державному кордоні та прогнози її розвитку, а також про результати їх діяльності з метою забезпечення безпеки державного кордону [14]. Безпосереднім прикладом у цій сфері є функціонування спільного між Україною (Адміністрацією Державної прикордонної служби України) та Румунією (Генеральним інспектором Державної прикордонної поліції Румунії) контактного пункту «Порубне», створеного з метою підвищення ефективності боротьби з незаконною міграцією та транскордонною злочинністю, підтримання суспільної безпеки і громадського порядку в контрольованих прикордонних районах (зонах), розвитку співробітництва між органами охорони державного кордону в контрольованих прикордонних районах (зонах) держав. Співробітники контактного пункту виконують завдання відповідно до національного законодавства держави, яку вони представляють, і дотримуються законодавства держави, на території якої знаходиться контактний пункт (України) [15].

Усе вище викладене дає можливість сформулювати такі **ВИСНОВКИ**:

- український народ, взявши курс на членство в ЄС, здійснює для цього низку правових, соціальних, економічних, організаційно-правових, екологічних та інших заходів, у цьому переліку потреба розвитку транскордонного співробітництва України з країнами-учасницями ЄС (зокрема Румунією) займає чільне місце;

- Румунія є повноцінним членом ЄС і НАТО, однак громадяни Румунії не задоволені рівнем свого життя і діяльністю влади щодо ефективної боротьби з корупцією;

- вагомим чинником вирішення першого питання є взаємовигідне транскордонне співробітництво між прикордонними регіонами України та Румунії;

- стратегічною метою транскордонного співробітництва України та Румунії є повне подолання адміністративних (насамперед митних і візових) і технічних перепон щодо вільного спілкування громадян дружніх країн, вільного переміщення товарів і послуг;

- поточними завданнями транскордонного співробітництва є стимулювання транскордонного руху товарів в умовах лібералізації торгівлі; обмін інформацією, усунення перепон перетину кордону для громадян України та Румунії, стимулювання транскордонного руху населення, законної міжнародної міграції трудових ресурсів, взаємовигідного розвитку бізнесу, туризму, ділових та освітніх поїздок;

- провідним нормативним актом у сфері транскордонного та міжрегіонального співробітництва є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, згідно з якою сторони взяли на себе зобов'язання підтримувати транскордонне співробітництво та координувати зусилля у правотворчій та адміністративній сферах; забезпечувати транскордонне телебачення; визнавати сертифікати електронних підписів; залучати місцеві та регіональні органи влади до транскордонного та регіонального співробітництва; стимулювати розвиток між сусідніми регіонами

різних держав щодо транспортного сполучення, енергетики, комунікаційних мереж, культури, освіти, туризму, охорони здоров'я, надання допомоги за умов надзвичайних ситуацій;

– основними суб'єктами транскордонного співробітництва є органи місцевого самоврядування, місцеві органи виконавчої влади, громадські організації та представники центральних органів виконавчої влади на місцях (адміністрація Державної прикордонної служби, прикордонна поліція Румунії) та митні органи двох країн.

Висновок. Отже, роль норм адміністративного права України та Румунії у забезпеченні транскордонного співробітництва України між Україною та Румунією полягає у тому, що вони регулюють адміністративні дії публічної адміністрації двох країн. Ці адміністративні дії спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами й органами державної влади, які перебувають під юрисдикцією обох країн. Крім того, за допомогою норм адміністративного права укладаються та виконуються міжнародні й адміністративні договори, здійснюються виконавча і розпорядча діяльність з метою забезпечення транскордонного співробітництва України та Румунії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кривцова О. Державне управління транскордонним співробітництвом в умовах формування єврорегіональних територій в Україні: теоретичні питання : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Київ, 2011. 20 с.
2. Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації / Центр Разумкова. 2017. URL: <http://razumkov.org.ua/naryamki/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-hromadian-ukrainy-do-suspilnykh-institutiv-elektoralni-orientatsii-2>.
3. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право : навчальний посібник / В.В. Галуцько та ін. Херсон : Грінь Д.С., 2015. 272 с.
4. С.-S. Săraaru, Drept administrativ. Probleme fundamentale dreptului public. București : Editura C.H. Beck, 2016.
5. Ротар Н. Тенденції розвитку транскордонної співпраці України та Румунії в контексті євроінтеграційних процесів. *Геополітика України: історія і сучасність* : збірник наукових праць. 2010. Вип. 4. С. 11. URL: <http://de-summit.info/proekty/ukraina-rumunija-moldova>.
6. Посилення ролі Єврорегіонів у здійсненні транскордонного співробітництва. Матеріали до комітетських слухань. Київ, 2015. 52 с.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Т. 1. С. 83. Ст. 2125.
8. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 р. № 385. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 196.
9. Іванишук А. Адміністративно-правове забезпечення судової влади в Україні : монографія. Херсон : Грінь Д.С., 2015. 434 с.
10. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 р. № 254к. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
11. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
12. Про місцеві державні адміністрації. Закон України від 09 квітня 1999 р. № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190.
13. Чубай-Федоренко Г. Проблеми транскордонного співробітництва України в умовах розширеного Європейського Союзу. 2012. URL: http://history.org.ua/JournALL/mo_mo_2012_21/14.pdf.
14. Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Генеральним інспектором Прикордонної поліції Міністерства внутрішніх справ Румунії про порядок обміну статистичною та аналітичною інформацією про обстановку на державних кордонах України і Румунії від 31 травня 2016 р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 6. С. 24. Ст. 195.
15. Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України і Генеральним Інспектором Прикордонної Поліції Міністерства адміністрації та внутрішніх справ Румунії про створення і функціонування контактного пункту «Порубне». *Офіційний вісник України*. 2006. № 40. С. 218. Ст. 2715.
16. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про внесення змін до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз : Закон України від 22 березня 2013 р. № 157-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 10. Ст. 107.
17. ЄС підписав угоду про безвізовий режим для України. *РБК України*. 2017. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraina-es-podpisali-soglashenie-bevizovom-1494944142.html>.
18. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 01 грудня 2010 р. № 1088. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 230.
19. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
20. Європейська конвенція про транскордонне телебачення від 05 травня 1989 р. № ETS (132). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_399/card6#Public.